

FERİDUN FIKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) — Halil Bey arkadaşımız, bilmem benim ifadelemi iyi takip edemediler mi? Ben vaziyeti tavzih ve bir hukuki mevzu olarak bu işin mahiyetini tahlil ettim. Yani, bu tasarı umumi hatları itibariyle bir anonim şirkettir, fakat hususi karakterde bir anonim şirket. Yani mahiyeti, Ticaret Kanununda gördüğümüz şekilde bir anonim şirket değil. Esas itibariyle bir anonim şirket olmakla beraber, müdürünü Hükümet tayin ettiği için sui generis yani anonim şirketlerin bir nevidir, dedim ve hatlarını bu şekilde tabir ettirdim. Zaten bunun mahiyeti de bundan başka bir şey olmaz. Bu mevzuda anonim şirket dendiği zaman alelihlâk Ticaret Kanunundaki gibi anonim şirket değil, yalnız anonim şirket esasatı yapmak yetkisini haiz, doğrudan doğruya müdürünü Devlet tayin etmek suretiyle meydana gelmiş bir cins anonim şirkettir, dedim. Mahiyeti bu.

Şimdi, kendileri anonim şirket olacaksa mutlaka anonim şirket olsa diye fikri esasının zıddına gidiyorlar. Meclis bunu görüyor. Bu tasarı mahiyeti malumdur. Ticaret Kanunundaki gibi alelihlâk bu parayı alalım. Bu olmaz. Bunun mahiyeti böyle değil. Külli sermaye nedir? Sermayenin daha canlı bir şekil alması âmme servisinin daha iyi yapılması için buna hususi mahiyette bir anonim şirket karakteri verilmektedir ki, halihazırda bundan başka yapılacak bir şey yoktur. İllâ mutlak mânada anonim şirket olsun demek istiyorlarsa tezada düşmektedirler. Kendileri bunun murakabesi olmadığını da iddia ediyorlar. Halbuki murakabe vardır. Müdürünü Devlet tayin ediyor, sonra idare meclisinde dört üye, yani ekseriyeti kendinindir. Sonra % 51 genel kurulda ekseriyet kendinindir. Binaenaleyh mahiyeti malumdur. Bir de mümasili olup olmaması dâvası var. Meselâ geçen günkü konuşmamda ben deniz temas ettim. Emlâk Bankası, Merkez Bankası. Devletin bütün milyonlarını, Hazinesini elinde tutmakta olan Merkez Bankası da bir anonim şirket mahiyetindedir. Ama onun da kendisine göre bir hususi bünyesi vardır. Merkez Bankası gibi Emlâk Kredî Bankasının da mahiyeti de buna yakındır.

Hususi sermayeye gelince, bunun açıklanmasında fayda görmem. Belki hususi görüşmeleri olmuştur. Şu gelecek, şu gidecek diye. Bu

şimdiden tayin olunamaz. Bu, müesseseye ileride halledilecek mevaddandır.

KARMA KOMİSYON SÖZÜSÜ ŞÜKRÜ KERİMZADE (Kastamonu) — Bu madde hakkında Halil Bey arkadaşımızla Cahid Zaman-gil arkadaşımız sual sordular. Halil Bey diyor ki, hususi teşebbüsün iştiraki farazidir ve çimento meselesini tekrar misal olarak gösteriyorlar. Hususi sermayenin nereden ve nasıl geleceğini de soruyorlar.

Hakikaten vehleten bu suallerin cevabını verebilmek biraz kehanet olur. Kendileri sorarken, bilhassa Cahid Beyin tasrih ettiği gibi, hakikaten şimdiden bizim muhterem Heyeti Umumiye teminat vermemize de imkân yoktur. 245 milyon liralık hususi sermaye buraya iştirak edecektir, diye maddeye kayıt konmuştur, % 49 u bu şekilde komisyonumuz ve tasarımı hazırlayan Hükümet de kabul ettiğine göre çok verimli olan bu işe hususi sermayenin mutlaka iştirak edeceğine kaaniz. Eğer bu kanaatimizi kuvvetlendirmek için misal vermek lâzımsa arz edeyim: Geçen sene armatörler müracaat ettiler, İstanbul'da sermaye itibariyle gayet kuvvetli armatörlerdir bunlar. Denizyolları bütün vasıtalarıyla bu işi bize devretsinler, her sene kendilerinin zarar ettiklerini söyledikleri bu işde fiiks olarak 50 milyon lira kâr temin edelim, dediler.

KARMA KOMİSYON BAŞKANI AHMET HAMİDİ BAŞAR (İstanbul) — Ama atmışlar ha.

ŞÜKRÜ KERİMZADE (Devamla) — Denizcilikle iştigal eden arkadaşlar bu işe arzukeşirler. Biz de bu kanunla teşkil edilen bu teşekküle ticari bir zihniyet verdiğimiz takdirde daha randımanlı ve verimli bir şekilde çalışmaya başlayacak, % 49 la iştirak eden hususi teşebbüse, bir gün gelecek Hükümet kendi % 51 ini de tedricen hususi teşebbüse devredelim, diyecektir arkadaşlar.

BAŞKAN — Emrullah Nutku.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Muhterem arkadaşlar, maddeler üzerinde durduğumuz zaman hakikaten iddia edilen şeyin nazari olmaması lâzımdır. %49 sermaye ile 245 milyon lira gelecek mi, gelmeyecek mi diye münakaşa ediyoruz. Gelir veya gelmez. Bunu bizim bugünden burada konuşmamız fuzulidir. Çünkü arkadaşlar, bir defa kanunun esas kabul edildi-